

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető minden
küldemény intézendő N.-Péterfia utca
348 szám.

Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én
egy, illetőleg másfél iven.

Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., **Hirdetések díja:**
100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig
80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Kiadó hivatal:

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden közlemény és küldemény inté-
zendő, Fűvészkert utca 1060.

Báró Vay Miklósnak a konventet megnyitó beszéde.

Főtiszteletű és méltóságos egyetemes konvent!

Engedjék meg a főt. és mlgos konvent mélyen tisztelt tagjai, hogy elnök-társammal együtt sziveink mélyéből üdvözölhessük, s magam részére, kinek főgondnoki hivataloskodásom alatt, Isten kegyelméből, ma a tizenegyedik konventet van megnyithatni szerencsém, aggkorommal járó gyengeségeim iránt kiméletes kegyességöket kikérhessem.

Ugyanis, noha megfogyott erőm érzetében, de mégis tisztetnem tartám — bizva a mélt. és főtiszt. konvent annyiszor tapasztalt kegyességében — résztvenni ez alkalommal több fontos tárgyakra kiterjesztendő tanácskozásaiban, annyival inkább pedig, mert fájdalom, nem csekély különben is azoknak számuk, kiket részben egyetemes egyházunk, részben közvetlenül maga konventünk, rövid idő leforgása alatt kísért örök nyugalomra; ime, alig csukódott le 13 hónap előtt a tiszántúli főtiszt. egyházkerület érdemdus főgondnoka, gróf Degenfeld Imre gyászkegyesség-sója s ma a velünk utolsó konventünkön, mint annak egyik elnöke, még egyesült erővel működött, de különben is megannyi, nevét megörökítő monumentális emléket maga után hagyott Török Pál püspök urat vagyunk kénytelenek fájdalmasan nélkülözni!

De lehetetlen ez alkalommal meg nem emlékeznünk, a nevezetteknek sokkal fiatalabb, nem rég elhunyt két tagjáról is hittársadalmunknak, ugymint gr. Teleky Gyuláról, ki, míg egészsége engedé, a dunántúli egyházkerületnek volt buzgó főgondnoka s a patentális időkben bátor védője autonóm jogainknak; és ifj. gr. Ráday Gedeon, magy. kir. honvédmiszterrel, ezen, vallásához élete bármennyire változatos helyzetében mindig ritka hűséggel, hogy ne mondjam: szívósággal ragaszkodott hitsorsosunkról, ki megannyi, benne méltán helyezett szép reményeinket vitte sirba magával.

Hogy pedig az enyészet fejünk felett ennyiszor összecsoportosult fellege még közelebről vesse árnyékát reánk, a mult hó végével szenderült váratlanul jobb életre Hege-

düs László tagtársunk, kiben mit és mennyit vesztett a magyar reformált egyház, nálamnál jobban s mélyebben senki sem érezheti, nem fájlalhatja. Kidőlt még e napokban sorainkból a szelid, sok éveken keresztül tagtársunk. Kántor Sámuel ur is, ki élete végeig példás hűséggel és buzgósággal viseltetett egyháza, hite s vallása iránt.

Mondjunk áldást ezen egymásután elhunyt jeleseink emlékére s örökítsük meg nevüket egyházunk évlapjain, a vajha nyomdokaikba lépendő, példáikat követendő maradék számára.

Ezeknek előre bocsátása után kötelességemnek tartom a következők előterjesztését:

Megfosztatván konventünk, néhai főtiszt. Török Pál püspök ur halála által egyházi elnökétől, zsinati törvényeink értelmében mélt. és főtiszt. Nagy Péter erdélyi püspök ur volt szives ügyeink közvetlen vezetését átvenni s azon időtől fogva együtt s egyetértőleg igyekeznék közös kötelességeinknek eleget tenni; a minthogy legegységesebb is a konventi egyik jegyző, Tóth Sámuel ur segédelmével az utolsó konvent által elrendelt feliratokat eresztünk illetőségeikhez utra; ezeknek pontonkinti elősorolásával annyival kevésbé kívánom untatni a mélt. és főtiszt. konventet, mivel válasz azokra mindeddig csak részben érkezvén, esetleg a scontro felolvasásánál úgy is elé fognak fordulni.

Ezután legsürgősebb teendőknek véltük lenni annak lehetővé tételét, hogy az elnökétől megfosztott egyetemes tanügyi bizottság, a kolozsvári konventtől nyert több rendbeli fontos megbízatásának hova-hamarább eleget tehessen; nem késén tehát azt a mult december hó 10-én Debreczenbe összehívni, a hol is annak nagyhonvédmű tagjai megjelenvén, magokat konstituálták s egyhangulag nagys. és főtiszt. Révész Bálint püspök urat kérték fel a néhai Török Pál ur halála folytán megüresedett elnöki szék elfoglalására. Mi lett legyen eredménye a nevezett bizottság öt napig tartott nagy szorgalommal s pontossággal folytatott tanácskozásainak, arról az azokról vitt s immár nyomtatásban kezünkben forgó jegyzőkönyv teszen tanubizonyságot.

Hogy jelen konventünk figyelmét első sorban az egyetemes tanügyi bizottság jegyzőkönyvének 33-dik szakasza veendő igénybe s képezendi tanácskozásaink főtárgyát: mondanom sem kell, mert hiszen épen ez szól a zsinat által alkotott középiskolai szervezet és a középiskolai országos törvények egybe-hasonlításáról s ennek ezekhez leendő időmitásáról.

Az egyetemes tanügyi bizottságnak ide vonatkozó véleménye felett kell tehát ez alkalommal határozunk, a mit csak minden viszonyaink gondos megfigyelése mellett tehetünk, ha azt nem akarjuk, hogy félszeg munkát tegyünk; mindenekelőtt saját erőnkkel kell e szerint számot vetnünk; meg kell fontolnunk, mire s mennyire vállalkozhatunk; melyek legyenek legsürgősebb teendőink és miként kellene eljárunk, hogy középiskoláink eddigi jellegüket el ne veszítsék.

Annyi bizonyos és ezt a törvényhozás is belátta, hogy vannak középiskoláink, melyek magok erejéből nem lesznek többé képesek az országos törvények követelményeinek megfelelni, a minthogy ez vala oka, miért az ilyenek részére az 1883. 30-ik törv. cikk 47-dik §-a kilátásba helyezé előre már az általuk esetleg kikérendő államsegély kiszolgáltatását.

Innen folyólag s elővigyázatból történt aztán, hogy kolozsvári konventünk jegyzőkönyve 40-dik száma tanúsága szerint, kötelességévé tétetett az egyházkerületeknek az illetén segélyre szoruló tanintézetek összeírása, elrendeltetvén egyszersmind, mint ezt ugyanannak 44-dik száma mutatja, az is, hogy egyházi előjáróink tartóztasák vissza egyelőre az illető iskolafentartó testületeket, bármilyen ily természetű szerződések kötésétől, sőt ha ilyenek már kötettek volna, vagy köttetni szándékoltatnának, azokat a konvent tudta nélkül meg ne erősítsék!

Hogy ezen konventi, igen lényeges és jövőre is feltartandó végzés nem vala felesleges, azt a tapasztalás bizonyítja be, mert noha — idő rövidsége miatt — az általam jelzett összeírás még végre nem hajthatott, de van már példa reá, hogy mint a rimaszombati egyesült protestáns gymnasiumnál, annak igazgató-bizottsága szerződött a kultuszminisztériummal s e szerződés csakis azon okból nem léphetett mindeddig életbe, mert a magát a konvent végzéséhez tartott illetékes püspökünk, főtiszt. Kun Bertalan ur, azt a részéről szükségelt megerősítés előtt ide terjeszté fel jóváhagyás végett.

Egy hasonló, de még csak első stádiumában levő eset fog a máramaros-szigeti, tisztán reformált lyceumra nézve is előnkbe terjesztetni. — És kérdem: vajjon ezen példák nem bizonyítják-e elegendően, miként eljött legyen ideje, hogy ezen fontos kérdéssel szemben határozott állást foglaljunk?

Noha nem lehet tagadni, miként azt a maga helyén majd felolvasandó rimaszombati szerződésből látni fogjuk, s mely mint praecedens, a későbbi ilyenü szerződéseknel is cynosurául fog szolgálhatni, hogy meg lett annál lehetőleg óva jellege iskolánknak, mit egyébiránt maga az 1883. XXX. törv. cikk sem zár ki; mindamellet sem titkolhatom el abbéli óhajtásomat, hogy az illetén esetek mentől ritkábban forduljanak elé, meg lévén róla győződve, hogy azok tulságos elharapódzása által csakis az 1848. XX. t. cikk általunk soha szem előtt nem téveszthető rendelete életbeléptetését odáznók el a bizonytalan időre. De ha ez nem kívánatos, ha érdekében áll a magyar ref. egyháznak, hogy lehetőleg megóvja függetlenségét, bizhassék jövőre is semmi által ki nem pótolható önerejében: ugy nem szabad visszariadnia azon eszközök életbeléptetésétől sem, melyek részben legalább, célhoz vezethetik és a tekintetben magam részéről csak azt ismételhetem, mit más alkalmakkal is kimondék, de a mi ma már égető szükségé vált, hogy t. i. igyekezzünk mindenekelőtt *concentrál*ni szétágazó, elforgácsolt erőnket.

Ám maradjanak fel a jelenleg felesleges számmal levő s fájdalom, nagy részben tengő, tökéletlen középiskoláinkból azok, melyek nélkülözhetetleneknek fognak mutatkozni; de ezeket aztán rendezzük be mentől tökéletesebben s pedig magunk erejéből; tartsunk fel épen ily módon egy pár jó tanítóképezdét hittani intézeteink mellett; továbbá egy — a mi prot. szempontból kiválóan lényeges — bölcsészeti bővített tanfolyammal egybekötött tanítóképezdét, végre egy, átmenetileg legfeljebb két jogakadémia, de a mely aztán megfelelően rendeltetésének s ne csak kevés számú hallgatók népesítsék be gyéren annak padjait.

Jól érzem, hogy mindezt könnyebb elmondani, mint életbeléptetni; de a dolog fölött gondolkozni s legalább egyházkerületeink s egyetemes tanügyi bizottságunk figyelmét mindezekre felhívni, talán ma sem időelőtti már.

Felemlitendőnek tartom még a következőket: először is azt, hogy a vallás- és közoktatási miniszter ur, mult évi december 22-én, 40,700 szám alatt egy megkeresést intézett konventünkhöz, melyben előadja, hogy az érettségi vizsgálatra vonatkozó munkálatunkat óhajtáná január végeig kezéhez venni, mert csak ugy válhatnék lehetővé, hogy a középiskolai törvény 22. §-ának megfelelőleg, az egyetemeket és műegyetemet is majd meghallgatván, mindezek alapján kellő időben állapithassa meg véglegesen az érettségi vizsgák szabályozását.

Ezen átiratra elnökileg azt válaszoltuk, hogy a konvent ideje tavaszra tüzetvén ki, e felhívásnak majd az teend eleget: de e mellett czélszerűnek tartottuk mégis a tanügyi bizottság által e tárgyban már akkor elkészített javaslatot csak is oly czélből terjesztetni fel a miniszternek,

hogy láthassa abból: minő felfogása van, az érettségi vizsgát illetőleg, egyházunk tanügyi terén legfőbb javaslo tés-
tületének; ezen átiratra most már a konvent van hivatva
végrelegesen megadni a választ.

Végül még egy tárgyat kívánok addig is általában
megérinteni, míg az iránt méltóságos Beöthy Zsigmond
ur, ki ez ügyre nézve tett fáradozásával kiváló hálára kö-
telezheti egyházunkat, be fogja adni jelentését és ez a
maga helyén tüzetesen tárgyalandó országos közalap
kezelése, melyre máig alapítványi kamatok és járulékok
fejében szeptember havától kezdve 1883-ra mintegy
50,000 forint folyt be.

Ezek azok, melyeket előleges tájékozás végett felem-
liteni szükségesnek tartottam; későbbben elő fogjuk adni a
többi tanácskozási szönyegre tartozó tárgyakat is és a
konvent bölcsesége fogja elhatározni: mely sorban kívánja
azokat felvételni.

Ezek után ismételve kérvén ki az elnökség részéről
a mélt. és főtiszt. konvent kegyességét, tanácskozásainkat
megnyitottnak nyilvánítom.

Id. B. Vay Miklós konventet záró beszéde.

Méltóságos és főtiszteletű egyetemes konvent! Nem
tagadhatom meg magamtól, hogy tanácskozásaink bere-
kesztése alkalmából hő köszönetet ne mondjak, valamint
a méltóságos és főtisztelendő konvent tagjainak irántam
tanusított kegyességökért, úgy tisztelt elnöktársamnak is,
közös teendőink legnagyobb részének vállaira lett véte-
léért; de — s ezt, azt hiszem — mindnyájunk nevében
tehetem — elismerésünket is ne nyilatkoztassam ki, mű-
ködéseinket megkönnyített szakbizottságainknak s a tisz-
telt jegyző uraknak.

Egyébiránt a ki működésünket figyelemmel kísérte,
meggyőződhetett róla, miként a magyar református egye-
temes egyház kisebb apparátussal ugyan, kevesebb füsttel
és tüntetéssel és kivált csekélyebb anyagi erővel, de ősei
példáját követve nem szünt meg s nem is fog megszűnni
soha, szívvél-lélekkel fejleszteni, nemzetiségünk érdeké-
ben is szellemi erejét, s rajta lesz mindig, hogy érvénye-
sitse, a fölvilágosultság szövéténeke segélyével, minden
erre kínálkozó alkalommal, csak is szeretett hazája javát,
dicsőségét szemé előtt tartó befolyását! A minthogy ez
okból melegen fog mindig, minden körülmények között s
bármily helyzetben is a protestantizmus alapelveihez
ragaszkodni, a nélkül azonban, hogy a felekezetséget,
hacsak kényszerűségből nem valaha, a közéletbe átplán-
tálni szándékában lehetne.

De a ki akarta, láthatta azt is, hogy egyházunk ön-
kormányzata szervezetéhez való hű ragaszkodása mellett
sem késelt, egész készséggel hódolni az ország — noha

régi ős jogait némileg megszorított törvényeinek. Azonban
viszont követeli az államtól, hogy a vallásszabadság és
jogegyenlőség újabb törvényeinek biztosította szabályait
egyenlő mértékben alkalmazza minden, s így a mi feleke-
zetünkre is, s pedig anélkül, hogy kényszerülve érezhetné
bármikor is magát egyházunk, egyházi és iskolai ügyei
alkotmányos rendezésében és fentartására tett fáradozá-
sában, a politikai életben esetleg elveitől eltérő pártirány-
zatokra, legyenek azok akár klerikálisok, akár más pro-
testáns elveiktől eltérők, reflektálni.

Magam részéről végre csakis azon óhajomnak adok
még — ez életben talán utolsó konventi zárbeszédemben
— kifejezést, hogy vajha azon zavartalan egyetértés, mely
jelen együttlétünket fűszerezé, áldásként szállana egyete-
mes egyházunkra, hogy lenne az szoros összetartása által
mentül erősebb, épen úgy be, mint kifelé, — egyszers-
mind mintaképe egy jól szervezett, saját erejében méltán
bizó, de az állam által is teljesen megbizható, annak táma-
szául szolgáló, semerre sem gravitáló, szilárd talapzatu
hittársadalomnak. Ez imaszerű kívánsággal veszek búcsút
a méltóságos és főtiszteletű konventtől.

Családkönyv legyen a jelszó!

E felhívással végzé a makói ref. egyház egyik derék
lelkipásztora nt. Szöllősi Antal ur azon cikkét, a mely e
becses lap közelebbi (febr. 15-iki) számában közzé tétetett
s melyben méltó örömmel tudatja, hogy hosszú évek folya-
mán keresztül tartó fáradságos munka után sikerült neki
a makói ref. gyülekezetet alkotó családok mindenikének
család ivét, s ezekből „az országunkban talán legelső család-
könyvet“ 54 esztendőről elkészíteni.

Nevezett lelkes ur bizonyára nagy és becses munkát
végzett s megérdemli, hogy a makói reform. egyház hálás
elismerést és köszönetet szavazzon számára, mert habár ama
családkönyv nem is legelső immár a magyarországi ref.
egyházban, de valószínűleg a legrégebb időre kiterjedő s
így legterjedelmesebb a létezők között.

A létezők között, mondom, mert eltekintve a h. böször-
ményi és h. nánási egyházakéitól, a melyeket én sem ismerem,
1869. vagyis 15 év óta vezetve, nekem is van már család-
könyvem az egyházamban azóta alapított családokról.

Azon meggyőződésben lévén, hogy egyetlen egy lelki-
pásztor sincs, a ki a családkönyvnek nagy fontosságát el ne
ismerné és hogy ma holnap minden lelkipásztor köteleztetni
fog annak vezetésére, miután nt. Sz. A. ur jelzett cikkében
előadta, hogy ő miként járt el a magáénak, illetőleg a makói
ref. egyházenak készítésénél: én is előadom, hogy miként
készítettem én az enyémet, hogy ezt is megismervén, ama
módot és eljárást kövesse minden családkönyvet készíteni
akaró lelkesztársam, a melyet a kettő közül jobbnak lát.

Én 1879-ben, tehát lelkipásztorkodásom 10-ik eszten-
dejében jöttem arra a gondolatra, hogy a hivatalom elfogla-
lása óta alapított családokra vonatkozólag családkönyvet
készítsek.

E czélből mindenek előtt vettem a papirkereskedésből egy olyan vászonba kötött jegyzőkönyvet, a melynek szélén betűsoros mutató van, s a melyet nagyobb kereskedési üzletekben a hitelbe vásárlók neveinek feljegyzésére használni szoktak, s a melyet minden nagyobb papirkereskedésben tetszés szerinti nagyságban kaphatni. Én, gyülekezetem nem nagy lévén, a kisebbek közül vettem. E könyvben az abc mindenik betűje alatt 3, 4, 5 levél s így 6, 8, 10 lap, s mindenik lapon 41 vonal van. E könyvbe aztán, az esketési anyakönyvekből beirtam a férfi családneve kezdőbetűjének megfelelő B, K, vagy S betű alá az általam megeskett házaspárok neveit, születésök, összekelésük idejét. Mindenik család számára a szülék neve alatt a születendő, vagy már akkor született gyermekek neveinek bejegyzésére hagytam ki 8 vonalat, azután irtam az ugyanazon kezdőbetűjű névvel bíró másik házaspárt. A 10 éven így keresztül menve, előbb a születési jegyzőkönyvből irtam ki minden házaspárnak addig született gyermekeit, s ha ezek közül valamelyik meghalt, a halottak anyakönyvéből beirtam neve után az elhalálozás idejét. Így ősztől tavaszig, folytonos munkálkodás mellett, az addig alapított családok mindenikére nézve teljesen elkészült a családkönyv; a melyet aztán azóta úgy bejegyeztem, hogy az új párokat a megfelelő betűk alá bejegyezvén, a mint az egyik, másik családban előjövő szaporodást vagy halálozást az anyakönyvbe bevezetem, ugyanakkor bevezetem azt az illető család neve alá, a családi jegyzőkönyvbe is. Az általam készített és folytonosan vezetett családkönyvből kiírok egy családot, úgy, a mint az abban az M betű alatt bejegyezve van:

Mike Ferencz sz. 48. máj. 22.) összekeltek 1872.

Kovács Sára sz. 55. jul. 19.)) jan. 24.

1. Zsuzsánna sz. 73. okt. 12.

2. Juliánna sz. 76. jan. 11. † 81. febr. 20.

3. Lidia sz. 78. aug. 17. † aug. 31.

4. Lidia sz. 79. aug. 14. † 81. márcz. 10.

5. Ferencz sz. 81. nov. 27.

Ime! Így vannak az én általam készített családkönyvbe beírva az egyes családok. Ha e beírást megtekinti a lelkész, azonnal tudja, hogy e vagy ama családban hány gyermek volt, hány van életben, hogy hívják a kik életben vannak, hány évesek a szülék stb. Ennyiből áll az én általam készített és vezetett családkönyv. Egyszerű ez, de azért szerintem a czélnak megfelel; mert ha bár nincsenek is rovatai, mint a Sz. A. ur által készített családi ivateknek, de azért feltaláltnak benne mind a szükséges adatok. Ez pedig a fődolog! A családkönyv különben sem bir — legalább ez idő szerint — anyakönyvi hitelességgel, minden becse abban áll, hogy a lelkész könnyen megismerheti belőle a gyülekezetet alkotó családok népességi viszonyait, hogy mintegy mutatóul szolgál az összes anyakönyvekhez, s utasításai nyomán bármely családról, még nagy népességű egyházban is, rövid idő alatt és a legjobban kiállíthatja az értesítőt az anyakönyvekből a lekipásztor.

Hogy a debreczeni reform. egyházmegye által egyházkerületileg alkalmazásba vétetni kért „esketési jegyek“ által elérteni kívánt azon cél, hogy a gyermekek szabatosan anyakönyveztethessenek, a családkönyvek vagy ivatek behozatalával inkább elérhetnék-e? az — szerintem — attól függ, hogy azt a családívet ki vezeteti, ki adja ki? Ha a lelkész az általa vezetett s folytonosan gondviselése alatt

álló családkönyvből saját neve aláírásával másolatot ad ki az illető családnak, vagy ha a családapa által otthon vezetett családívnek a parochián vezetettel való egyezősége a lelkész által bizonyíttatik: azon esetekben el lehet, sőt el kell fogadni az „esketési jegy“ helyett a családívet, a mely így talán költségesebb lesz az illetőkre, mint az „esketési jegy“; de ha valamely családnak nem ilyen családíve van s így annak hitelessége iránt kétség támadhat, azon esetben csak az „esketési jegy“ szolgálhat biztos eljárás alapjául. Ilyet pedig, főleg betűsoros családkönyv alapján, sokkal könnyebb a lelkésznek kiállítani, mint akár családkönyvi másolatot adni, akár az illető családfő által vezetett családívet, összehasonlítván az általa vezetettel, hitelesíteni.

Én részemről nem tartom czélszerűnek, hogy a családíveket magok a családok otthon vezessék, mert úgy vagyok meggyőződve, hogy csak akkor lehetnek azok jók, ha a lelkész az általam is előirt módon maga vezeti azokat a parochián, az időről időre előjövő változásokat gondosan beírván. Sok családban irószer sincs, de meg néha nem is tud írni senki, a másokban elfelejtkeznek a beírásról, a harmadikban hibás bejegyzést tesznek, elvesztik vagy összekeverik a családívet, egyszóval ha a lelkész jó családkönyvet akar vezetni folytonosan maga.

A mely lelkésznek jó családkönyve van, az abból megismeri az ő gyülekezetét alkotó családok népességi viszonyait, sőt egyes tagjait is, a melyeknek és kiknek ismerete már csak annál fogva is kiváló kötelessége minden jó lekipásztornak, mert tudjuk, hogy az Ur is azért nevezte magát jó pásztornak (Ján. 10. 14.), mert ismerte a maga juhait és mert ez ismeret igen hasznos szolgálatot tesz neki a lekipásztori gond gyakorlásában. A mely lelkésznek jó családíve van, az őt még nagy népességű egyházban is biztosan kalauzolja az anyakönyvek tömkelegében s megkönnyíti reá nézve a családívek, családi értesítők, hivatalos kimutatások stb. stb. elkészítését s e könnyebben s rövidebb idő alatt végzett munka mégis tökéletesebb lesz, mint a melyet családkönyv nélkül, a sokszor hézagossá bemozdítás után készíthet.

Én is ismétlem tehát nt. Sz. A. lelkésztárs ur szavaival: „Családkönyv legyen a jelszó!“ Nem szükség egyszerre 50 vagy több évről kezdeni, elég ha minden lelkész attól az évtől kezdi meg, a mint én is cselekedtem, a melyben jelen lelkészi állomását elfoglalta; sőt az sem baj, ha valaki épen a jelen évvel kezdi meg annak készítését. Évek, évtizedek múltán majd teljes lesz az. A fődolog az, hogy kezdje meg! *Dimidium facti, qui coepit, habet.*

Nagy Lajos,
mike-pércsi ref. lelkész.

Suum cuique.

Ott veszem föl a Könyves Tóth Kálmán tisztelt barátom és köztem fölmerült elvi vita fonalát, a hol ő azt letette kezéből. „Az itélőszék előtt“ című szép czikke végén reményét fejezte ki az iránt, hogy én ez elvi vitatkozást nem ellenzem. Köszönöm, hogy föltételezi azt rólam; arról tesz vele biznyságot hogy ismer engemet. Bizony nem ellenzeném, még ha ellenezhetném is. Reám nézve csak kedves dolog lehet, hogy ő megjegyzéseimet komoly figyelmére

méltatta, hogy bírálatomat általában véve tárgyilagossáknak nevezte s hogy elvi vitába bocsátkozott nézeteimmel szemben; de meg azért is szeretem e tollharczot, mely kellő tanulmányozás alapján „sine ira“ foly, mert egyáltalában ki nem állhatom a tudomány monopoliomot, sőt jól esik látnom, ha minél többen foglalkoznak szakomba vágó kérdések fejtegetésével. Mindenesetre „igy tisztulnak az eszmék,“ mint t. barátom czikke legvégén oly igazán mondás az ilyen szellemi küzdelem eredményét nekem Isten kegyelméből jó alkalmam van értékesíteni.

Fölveszem tehát a felém dobott keztyüt s bebocsátkozom az általa némileg önkényesen kiválasztott három elvi kérdés vitatásába. Czikkemnek czime némi lemondásra, K. T. K. barátom igazának némi elismerésére mutat s csakugyan egy pontra nézve, a nélkül, hogy saját nézetemet teljesen föladván, teszek is neki egy kis engedményt, de azon magas értékű ethikai tekintet is lebegett szemeim előtt, hogy épen az ilyen elvi vitánál, hol csakis tisztességes fegyverek használata engedhető meg, ethikai alapon kell mindkettőnknek állanunk. Cicero szerint „ex principio oriuntur omnia“ s az elvi vitának értéke van akkor is, ha az csekély dolgokra vonatkozik is. K. T. K. tisztelt barátom védi, kitűnően védi a maga igazát, én elveit tiszteltem, de csak kis részben helyeslem. — Itt állok én is az itélőszék előtt hogy magas elv: a „suum cuique“ alapján én is védem a magam igazát.

Az én igen tisztelt barátom egy, kissé gunyoros észrevételt talált ismertetésemben s meg is czáfolt menten. — Megadom magamat, — ő tehát nem a debreczeni ispotályi koldusoknak akart nizelegni általam erősen kifogásolt tételével. Az egy ironikus kifejezést ő kettővel fizette vissza, nevezetesen czikke elején nagyon sokat beszél az én homilétikám §-airól, mintha én azok határain túl semmi szabad szárnyalást nem engednék s azután, engedelmet kérvén egy profán hasonlatra, a tanár tanítását a tánczmester tanításához hasonlítja. Már mostan az volna a logikai haladás, hogy a két ironikus tételt négygyel fizessem vissza, egyáltalában nem teszem ezt, hanem szólok komolyan a dologhoz.

A tanár kénytelen rövidebb, vagy hosszabb paragrafusokba szedni azt, a mit tanít. A paragrafusokat a gyakorlattól ellesett elvek alapján az elmélet állítja össze, de ugyancsak a gyakorlat számára. A gyakorlat szorosán összefügg az elmélettel és viszont. Vajjon nem úgy van-e a dolog, hogy K. T. K. tisztelt barátom szintén rendszerezte, lelkében mintegy paragrafusokba szedte a maga homilétikai elveit s most azoknak hatása alatt dolgozik? Ha ő nála a föltétlen homilétikai szabadság volna a döntő, megfedkeznek-e ő ezen elvéről valaha? De nem, ha ő predikálhat homilétikai szabályokra tekintet nélkül, más oldalról rólam is föltehető, hogy e szabályoknak lelke, az elv annyira vérembe ment már, hogy rideg §-okra reflektálás nélkül is hozzá tudok az ilyen kérdésekhez szólni. — Elvi vitában egyik félről sem szabad föltenni, hogy lélek nélkül dolgozik, pedig ezt rám olvassa az én tisztelt barátom. Hát ha ő is homilétika-tanár volna, mint én s hasonló vita forogna fen köztünk, akkor meg már mindkettőnknek lélek nélkül kellene dolgoznunk? Nem fogadom el a tételt, sem a belőle vonható következtetéseket.

Azon hasonlatra, hogy a tanárnak épen úgy kell ei-

járni, mint a hogy a tánczmester tesz tanítványával, végül reflektálok s itt csak azt jelentem ki, hogy gymnasiumot végzett, sőt már a theologiai tanfolyam harmadik és negyedik évén tanuló ifjak munkáját a táncztanuláshoz hasonlítani kissé erős kifejezés. — A mi pedig ebből nagyon természetesen reám vonatkozik, arra — mondám — végül reflektálok.

Most pedig e hosszú bevezetés után lássuk sorban a vita alatti tetteket.

1. A záradék kérdése. Itt idéz legtöbb tekintélyes író, itt győz meg engem legjobban az én tisztelt szegretett ellenfelem, bár itt van legjobban elfogulva a saját nézetének igazsága mellett annyira, hogy az én e tárgyra vonatkozó nézetemet egyáltalában nem híven adja vissza. „Az egyházi szónokok kiválóbbjai tartózkodnak a záradékban ezelőtt használt hosszadalmas s untató ismétlésektől“ mondja ő s ez ismétlésre kétszer is visszatér, harmadszor azt mondván, hogy a figyelmes hallgatóra nézve sértő lehet az, ha a szónok harmadszor is resumálja, a mit már a felosztásnál és a tárgyalás alatt is elmondott. Isten mentsen attól engemet, hogy én ilyen záradéokra gondolnék! Sok homilétikát áttanulmányoztam már, de csak az angol Doddridgenél találtam ilyen élettelen, rideg ismételtetésre utaló szabályt s bizony mondhatom, hogy nem tartom magamat Doddridge tanítványának. A felosztás megadja a tárgyalás alap gondolatait; ismétlésről e kettőnél csak annyiban lehet szó, a mennyiben például az egész predikáció is ismétlése azon egész szövegnek, a melyen épül. És ha ez ismétlésnek nevezni nem lehet, amarra sem lehet azt ráfogni. És mi a záradék az én felfogásom szerint? Legfőképen arra irányuló beszéd rész, hogy a hallgatóság vizsgálja meg magát az elmondottaknak tükrében, vagyis a kifejtett gondolatoknak a gyülekezetre vonatkozó erkölcsi alkalmazása, melynél a jóra való szónok egyáltalában semmi ismételtetésre sem érezheti magát kötelezve, sőt attól határozottan tartózkodik. Egyébiránt szíves készséggel elismerem, hogy a tisztán erkölcsi irányu predikációknál, melyeket én nem szeretek, vagy ott, hol a szónok beszéde dogmatikai elemét mindenütt jól össze tudja kötni az ethikai elemmel, minthet ez a Hit Templomában olyan jólesőleg látjuk, ezen záradéokra, mint alkalmazási részre nem igen van szükség. Beismerem tehát, hogy a mennyiben bírálatom szerint is, K. T. K. tisztelt barátom egyházi beszédeit az utóbb említett kiváló sajátosság kitűnően jellemzi: ő a legtöbb helyen mellőzhette a záradékot. Azt azonban újra nem látom egészen, mintha az általa felhozott magyar homiléták legtöbb beszédökben szakítottak volna a záradékkal. Dobos homiliáiban nincsen erre szükség, arról tehát nem szólhatunk, mert a homilia szerkezeténél más elvek az irányadók, mint a predikációénál; Fejes minden beszédéhez csatol rövid-beszédet; Szász Károlynál több nagyon is hosszú záradékot; Filó és Szoboszlai Pap István elválasztó jel nélkül az utolsó részhez kapcsolják a gyülekezeti tanúságára vonatkozó gondolataikat s így ezen homiléták meglehetősen az én ügyem igazsága mellett beszélnek. De ez mindegy, nem vitatom minden áron a magam igazát, mert ezen dologról behatólag gondolkozva s K. T. K. barátom nézetét némi módosítással elfogadva, beismerem, hogy nem minden esetben szükséges a záradék. Ebben tehát megfelelt polémiam szelleme czikkem címének, de

mert azon ethikai elv az én számomra is involvál és biztosít jogot, legyen szabad a másik két tételre nézve a magam állítása, a magam nézete mellett még mindig megmaradnom.

Csiky Lajos.

(Vége köv.)

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje.

A konvent e hó 17—23-ig Budapesten tartotta üléseit. A főtárgyak, melyekben határozott s melyeket elintézt, következők voltak:

A középiskolákra nézve egy tanterv állapított meg, mely ugyanaz, melyet az egyetemes tanügyi bizottság javaslatba hozott, ez a tanterv tehát kötelező az egész ref. egyház középiskoláira nézve.

A középiskolákra nézve a belrendtartási és fegyelmi szabályok színién meghatároztattak.

Az érettségi vizsga miként szabályozására javaslat készített, mely a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez terjesztetik fel.

Az államsegély ügyében, hogy középiskoláink miként vehetik azt igénybe, vagy miként számíthatnak arra: most a konvent nem határozott, hanem egy bizottságot küldött ki a fontos tárgyban javaslatot készíteni, mely bizottsághoz mind a középiskolákra, mind a felsőbb iskolákra szeptemberig a gymnasiumokra vonatkozó adatokat beküldeni. E bizottság tagjai titkos szavazás útján megválasztották: elnök Révész Bálint, előadó Tóth Sámuel; tagok az egyházkerületek részéről: Filó Lajos, Körmendy Sándor, Fejes István, Vályi János és Szász Domokos.

Az országos közalap végrehajtó bizottságának jelentése tárgyalatván:

1. A magyar földhitelintézettel létrejött megállapodás pontjai a konvent által is egész szövegökben elfogadtatnak és megerősítetnek; s a mennyiben azoknak a megerősítés szempontjából aláírása szükségeltetnek, erre a konvent nevében annak elnöksége meghatalmaztatik. Fölkéretik egyszeresmind az elnökség, hogy a közalap kamattjévedelme után fizetendő állami adó alóli mentesség kieszközlése végett, tekintve ezen intézetnek merőben jótékony célokra lett rendeltetését, az illető helyen a konvent nevében felterjesztendő felirat útján a szükséges lépéseket megtenni sziveskedjék.

2. A végrehajtó bizottságnak saját ügyrendjére vonatkozó szabályzata is, a 10-ik pontnak azon módosításával helybenhagyatik, mely szerint a végrehajtó bizottság rendes tagjai a megjelenésben való akadályozásuk esetén ezt a bizottság elnökségének idejében bejelentsék, hogy ez aztán az illető póttagot a bizottság ülésére behívassa; a számadás megvizsgálása és a költségelőirányzat alkalmából tartandó bizottsági ülésekre azonban, a tárgy kiváló fontosságánál fogva a rendes tagok mellett a póttagok is mindenkor meghívandók, — de szavazati jogot a póttag csak az illető rendes tagnak távolléte esetében gyakorolhat. Az ügyrendi szabályzatnak 12-ik pontjába foglalt megszorítás és felhatalmazás is egész kiterjedésében megerősítetik; — a 11-ik pont értelmében pedig a püspök urak a nyugdíjintézet szer-

vezés és felállítása tekintetéből szükséges adatoknak a végrehajtó bizottság elnökségéhez leendő beküldésére felhívatnak.

3. A szegény egyházközségek, úgy szintén az ujonnan alakuló egyházközségek, valamint a csekély díjazású lelkészek segélykérvényeinek felszerelésére s ellátására vonatkozólag beterveztett s felolvasott szabályzatok is, mindenkorábbi e tárgyra vonatkozólag határozatoknak mellőzéseivel, egész kiterjedésükben helybenhagyatnak és megerősítetnek.

A végrehajtó bizottság jelentésének azon része is, mely folyó hó 18-án tartott gyűlésének határozatait foglalja magában, minden pontjában elfogadtatván, úgy a püspök és esperes urak, mint az egyházmegyei és egyházkerületi gyűlések figyelme az azok szerinti eljárásra és intézkedésre felhívatik. A korábbi domesticai adományok bonyolult kérdésének tisztázására célbavett intézkedés helyeseltetik; a debreczeni zsinat alkalmával vagy az azután tett alapítványok biztosításának eszközlésére a végrehajtó bizottság tett javaslatára értelmében felhatalmaztatik; az értékes irományok őrzésére egy Wertheim-szekrény vásárlása eirendeltetik, s annak a pesti ref. egyháztanács termében lehető elhelyezése végett a nevezett egyháztanács a végrehajtó bizottság elnöksége által felkérendő lesz. Végül helyeseltetik s elfogadtatik a végrehajtó bizottság azon intézkedése is, mely szerint azok számára, kik az évi járuléka megvártatása szolgálati kötelességet teljesített vagy a közalap javára alapítványt tettek, igazoló elismerőny adassék.

A misszió rendezése ügyében is tartottak célszerű intézkedések s több egyházközség és egyesek felhívamodásai elintéztet nyertek.

A jövő konvent ideje szeptember végére tüzetett ki, ismét Budapestre. Az elnöki megnyitó és zárbeszédet lapunk elején hozzuk.

Midőn a konvent Nagy Péter egyházi elnök buzgó imájával berekesztetett, egy szép és megható jelenet folyt le a konventi gyűlésteremben. Ugyanis Nagy Péter erdélyi püspök megemlékezvén arról, hogy a konvent tagjai között van azon férfiú, kinek a hónap nap márczius 23-án félszázados irói működése évfordulója alkalmából a királyi ítélő tábla tagjai örömteljes üdvözlőket és tiszteletüket fogják megtenni; a ki 38 év óta egyetemes ref. egyházunk érdekében is annyit tett egész odaadással és szeretettel: jó kívánatát fejezi ki irányában a konvent nevében is, a mire egyesült lélekkel felhangzott a teremben: **Éljen Beöthy Zsigmond** a veterán író, a hű hazafi és igaz egyháztag hazájának s hitfelekezetének diszére és örömére!

T. S.

Válasz!

Valóban nem tudom még csak elképzelni sem azt, hogy a derecskei lelkészi kör három érdemes tagja mit akar vól-taképen és igazság szerint az e lapok folyó évi 7-ik számában közzé tett „Nyilatkozat“-ával. Hiszen az, hogy a derecskei körben ki beszélt legelőször a lelkészözvegyek nagyobb mérvű segélyezéséről, sem én reám, sem másra nem tartozik, lévén ez a tisztelt körnek saját házi ügye. Azt meg maguk is elismerik, — sőt azt hiszem, tudják, —

hogy a lelkészözvegyek nagyobb mérvű segélyezése más alapokon valósított meg, mint azt a derecskei kör megbízásából Nagy Lajos ur javasla.

Azt sem tudom megérteni, hogy mennyiben lehet szabad megítélés dolga a mi gyámintézetünk jelen alakban megtestesítése körül szerzett érdem, mert hiszen világosan tudva van, hogy Nyiri és Békési érdeme az.

Köszönettel véve tehát, hogy „Nyílt levelem“ minden pontját teljesen osztják, én is kijelentem, hogy ez csak a való tény adta elő s az érdemet annak, vagy azoknak tulajdonítá, a kit és a kiket az igazán illet.

N.-Bajom, 1884. márczius 19.

László János.

TÁRCZA

A lelkipásztori hivatásról.

(Zwingli.)

Ha azonban a pápa híveinek tömege, eme szavakkal, szintén engedelmisségét bizonyítgatná: ám lássuk tovább. Midőn Saul inkább saját esze, mint Isten igéje szerint akart eszelekedni: a legnagyobb engedeletlenséget követte el. Ez okból mondá Sámuel: az Isten parancsolata ellen elkövetett engedeletlenség sut és eselárd a barmokhoz hasonlít: varázslát és a keltött meséket mondó jóslók csalárúságához. Az ember, ki saját eszénel fogva tart valaminél, a tot s igazat nem egvedül Istentől és az ő igéjéből tanítja: ketségtelenül bálványt emel önmagában, azaz saját eszéit és véleményét bálványozza. E bálványt igen nehéz megsemmisíteni, mivel külsőképen is ulti varázsmunkáját, azaz: a képmutatást és látszatot az emberek előtt igazság és jogosság gyanánt akarja felmutatni. És miként a majemanyák igen kedvelik fiaikat: oként gyönyörködik az ember saját találmányában. Saul is azt gondolta, illő hogy egyik király a másikat ne ölje meg, hanem csak vesse fogságba. — Az sem ér semmit, hogy a drága ruhák és ékszerék cipusztuljanak s a barmok levágassanak; ezért engedé át a népnek, a mi csak drága volt, mintha ez a felebaráti szeretet törvényen alapulna és elrendelte, hogy a barmokból nagy áldozatok tétessenek, a mennyiben a törvény mondja: „egyedül Istent tiszteljed és imádjad.“ Erre felelé Sámuel: „jobb az engedelmisség az áldozatnál.“ Mely engedelmisség, bizonyára nem a Saul rendelése iránti engedelmisség, miszerint a királyt meg ne öljék, a drágaságokat a nép számára, a barmokat pedig áldozatképen megtartsák — jóllehet ez kedvesnek látszik: — hanem azon engedelmisség, melyet Isten kíván, hogy az ő szavát teljesítsük, melynek Saul is engedelmeskedni tartozott volna. E szerint ez is: „engedelmisség jobb az áldozatnál,“ nem a pápa hívei, szerzetesek, papok, apácák mellett, hanem épen ellenök szól, mert ez azt teszi, hogy az ember nem teljesíthet nagyobb isteni tiszteletet, mint ha Isten igéjének tettetés nélkül engedelmeskedik és sem emberi vélemény, sem saját esze által nem engedí magát tévutra vezetetni. Ha már a pápa összes hívei oly tételeket tanokat és véleményeket terjesztenek, melyek Isten igéje ellen irányulnak: mindenesetre kötelességünk ellenökben Isten igéjét érvényre juttatni. S ha ők azt mondják: engedelmeskedjél a pápának, apátnak, házfőnöknek stb., akkor elsőben is kérdés, vajjon olyat parancsolnak-e, a mi Isten igéjén alapszik, vagy pedig nem? —

Utóbbi esetben nincs szükség az ő rendeleteikre, hanem tartsuk magunkat Isten igéjéhez s éljünk a szerint. — Ha pedig olyasmit parancsolnak, a minék alapja a szentírásban nem létezik s hozzá még ezt is esatolják: ha szinte istenellenes dolgot parancsolnánk is engedelmeskednetek kell, mert az engedelmisség mindenekfelett jó: válaszul ezt mondjuk: az engedelmisségre való hivatkozásod Istent illeti. Inkább tehát halált szenvedni, mint bármi tekintetben is Isten igéje ellen eszelekedni.

Midőn Dávid a kegyes Uriás nejét meggyalázta, mialatt Uriás saját életét ellenséges veszélyeknek tevő ki ő érette, Dávid még ezenkívül az ő meggyilkoltatásának is okozója lett. Ekkor Isten Náthán prófétát küldte hozzá, hogy szemére lobbantsa gyilkos gonoszságát, mivel annyira megvetette Istenét, hogy nem átalloit elítte oly dolgot elkövetni, a mit most emberek előtt is szeretne elítölölni. Ezenkívül feltárta a próféta Isten büntetését 2. Sám. 12, 9: „Miért vetetted meg az Urnak beszédét, oly dolgot eszelekedvén, a mely utálatos ő előtt. Hiszen Uriást fegyverrel ölted meg és az ő feleségét magadnak vetted feleségül: azért a fegyver a te házából soha ki nem szakad.“ Ime itt a prófétának kötelessége, hogy a hatalmas Dávid király házasságtörését, gyilkosságát és orgyilkosságát keményen ostorozza. Mit tesznek ma az erőtelien és gyáva pásztorok, kik napról napra látják a legiszonyosabb házasságtöréseket és még sem állanak utjokba, sőt gyakran még elősegítik azokat? Mit szólunk a pápa híveinek tisztátalan tisztaságukról, kik szemünk láttára hova tovább tisztátalanabbul élnek, mint az ebek s még mindig dicsekednek színlelt feddhetetlenségükkel? S mindez még csakólyság volna, ha némelevék a természeti korlátokon belül maradnának.

Jerobeam, Izrael királya oly vakmerő volt, hogy Betelben és Dánban egy-egy aranyborjut állíttatott fel s hozzá még a sátoros ünnepet, mely Jerobeam találmánya volt, Jerosólomból áthelyezte, hogy a nép ne vágyakozzék oda. Ez a király Izrael népét bálványimádásra vezette I. Kir. 12. és 13. Midőn az áldozat napja elérkezett, ime megjelent Judából egy férfiú (próféta) s hirdeté Isten igéjét, a mint neki parancsolva vala: „Oltár, oltár, ezt mondja az Úr: imé egy fia születik a Dávid házából, kinek neve leszén Jósias, ki megáldozza te rajtad a kápolnához való papokat, kik jó illatot szereznek mostan te rajtad és az emberek tetemeit is megégetik terajtad. És a próféta jelt mutat annak bizonyosságául, hogy igazságot beszél: „Imé az oltár meghasad és kiomol a hamu, mely rajta vagyon.“ Erre a király kinyujtá kezét ellene és parancsolá: „Fogjátok meg őt.“ És azon órától fogva elszáradt a kéz, melyet a próféta ellen kinyujtott és nem vonható be magához a kezét. Az oltár pedig meghasada és kiomolt a hamu, a mint a próféta mondotta vala. És miután a próféta imádkozott érette, ismét egészséges lett a keze. Mindennek daczára a király nem hagyott fel a bálványimádással. Imé ilyenek a megkeményült szívűek! Ebből tanulja meg a lelkipásztor, hogy a nyáját ne engedje sem a bálványimádásra, sem semminemű jeltalanságra hajolni; még ha szinte egy vakmerő és elvetemedett Jerobeam vállalkozónak is arra, nyiltan szálljon sikra ellene, ha szinte tudja is, hogy szavának nem engedelmeskednek. Mert Isten jól tudta, hogy Jerobeam nem áll el a bálványimádástól, mindamelllett elküldé hozzá hírnökét. Ez azon lelkipásztorok magatartása ellen van mondva, kik azzal mentegetőznek, hogy beszédök így is, úgy is nem használnak. Ez okból Krisztus nem szünt meg szólni a hitetlen zsidók ellen, bár tudta, hogy ezek nem veszik bé tanítását.

Áháb szintén gonosz és istentelen király volt Izrael országában, mint az előbbi, sőt ő minden gonosz királyt felülmult a bűnben. Mert az eddig létezett bálványok mellé felállíttatta Baál

oltárát s a mellé papokat rendelt. Ez okból Isten három évig nem adott esőt. Aztán elküldé Ilyés prófétát a Baál papok megszegyénítése és a népnek Isten ismeretére való vissza vezérlése végett. — Így indult el az Istentől elpártolt gonosz Áhához, a ki e szavakkal fogadta: „Nem én háborítottam meg Izraelt, hanem te és a te atyádnak háza; mivel elhagytátok az Urnak parancsolatit és a Baál után jártok.” — Ez után megállapodtak abban, hogy a Baálnak 450 papjai és a magaslatoknak 400 prófétái a Kármel hegyre összegyűljenek, hogy megláttassék, kicsoda az igaz Isten? I. Kir. 18, 21. Ekkor a néphez így szóla: „Meddig sántikáltok két felé? Ha az Ur az Isten: kövessétek őt; ha pedig Baál: kövessétek azt.” És midőn az áldozat alá rakandó tűz meggyújtására nézve megállapodtak, ime nem voltak képesek azt meggyújtani. A mi erre következett, később látni fogjuk. Itt Ilyés próféta egyedül szállott szembe a bálványimádással, a makacs király és oly számos hamis pap előtt, jóllehet ő volt az egyedül igaz próféta, ki még létezett (19, 10). Tanulja meg tehát a lelkipásztor, hogy Isten igéje mellett állhatatosan megmaradni kötelessége: ha az egész világ ez ellen támadna is fel; a Baál papok nagy számának láttára vissza ne rettenjen, a népnek meg ne engedje, hogy jobbra, balra ingadozzon, azaz: ne hagyja a népet tévelyegni, mondván: én Istenben bízom. Isten az ily nemű ingadozást nem tűri el. Ő az egyedüli valóság mindenek számára.

Ugyanezen Áháb azt kívánta a kegyes Nábóttól, hogy az ő palotája mellett levő szép fekvésű szőlős kertét adja el neki. S midőn Nábót ezt tenni vonakodott, a király bosszúsága annyira felgerjedett, hogy beteggé lett. Jezabel, a király neje azonban segítségére kelt férjének. Két hamis tanut fogadott, kik Nábótot Isten elleni szidalommal vádolták, minek folytán ő meg is öletett. Ebből tanulja meg a királyi mondván: Nábót megölt s a szőlőskert a tied. E bűnös gyilkosság miatt Ilyés prófeta Áhához küldetett s így szóla: „Nemde nem öltél-e és nem elfoglaltad-e? Azona helyen, a hol felnyalták az ebek Nábótnak véréit, felnyalják az ebek a te véredet is.” És Jezabelre nézve mondá: „Az ebek eszik meg Jezabelt a Jezreelnek kőfala előtt.” I. Kir. 21, 19, 23. S mindez úgy történt. Ebből tanulja meg a lelkipásztor, hogy nem csak egy egész nép, hanem egyes ember sanyargattatásai láttára is lépjen föl még a legnagyobb zsarnok ellen is.

Midőn az összes álpróféták azt jósolgatták Jozsafátnak, Juda királyának és a fentemlitett Áhábnak, miszerint a szyrus király elleni harcra fognak indulni, Mikeas prófeta egymaga ellene mondott nekik s a bekövetkezendő dolgokat előre megjövendölte, a mi be is teljesedett. S bár a kevély Zedékiás prófeta őt arcul üté s esküdözött, hogy Isten lelke sugallatából hivebben hirdeti az igazságot, mint Mikeas: ez utóbbi megmaradt jövendölése mellett akkor is, midőn fogságba vettetett. Ama háboruban Jozsafát megsebesült, Áháb lelövetett s midőn utazó kocsiját mosták a Samaria melletti tóban, ebek nyalták véréit, miként az Ur Ilyés által megmondatta vala. Ebből azt tanulja a lelkipásztor, hogy azok ellen is, kik dicsékesznek Isten igéjével, de azzal nem bírnak, hanem csak saját eszök és hizelkedésök alapján beszélnek, száljon sikra. Mit mondjunk e részben a pápa hiveiről, a nagy püspökök és az említett nagy papok zöméről? Megtartották-e mindezeket? Tizenöt év leforgása alatt a legnagyobb és leghatalmasabb népeket egymás ellen uszították. Mily számos lélek s mily tömérdek vagyon jutott tönkre. S utóvégre is gonoszabbak a gonosznál. S valahányszor a békéről kezdtek beszélni, ezt annyira saját hasznukra zsákmányolták ki, hogy a háboru ennek következtében még nagyobb

lett; úgy hogy még mai napság is félnünk kell, mihelyt békéről kezdenek beszélgetni, újra veszedelembé juttatni akarván a világot. Szóval, a ki békességben akar élni, fogadja el Isten igéjét, mely e korszakban oly tiszta nyilvánulást nyert; különben soha sem élvezi a béke áldását, mert a fejsze a fának törzsére tétetett.

(Folyt. köv.)

Erdős József.

Különfélék.

Megjelent Hit, remény és szeretet könyve az élet kedvező és kedvezőtlen napjaira. Imádságok a magyar protestáns nép számára Csiky Lajos debreczeni ev. ref. hittanártól. Budapest, 1884. Nyomatta Hornyászky Viktor. Több mint 400 lap. Ajánlva van Révész Bálint, tiszántúli egyházkerület püspökének. — A debreczeni főiskola nemes buzgalma, tehetséges ifju tanárának hivatottságról tanuskodó ezen imakönyvét — addig is, mig annak beható bírálatát megkezdendők — ajánljuk a protestáns nép ügyelmébe és pártolásába. Nehéz a tér, melyre kilépett szerző s valódi adomány kívántatik hozzá, hogy bárki is kiemelkedjék a közönségesség színvonalán felül; s örömmel jelezhetjük, hogy ezen imák e magasabb s felsőbb szempontoknak és igényeknek is megfelelnek.

Tartalom: Báró Vay Miklósnak a konventet megnyitáshoz szóló beszéde. — Id. B. Vay Miklós konventet záró beszéde. — Családkönyv legyen a jelszó! Nagy Lajos. — Sum cuique. Csiky Lajos. — A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje. T. S. — Válasz! László János. — Tárca: A lelkipásztori hivatásról. — Különfélék. — Hirdetés.

Felelős szerkesztő: Tóth Samuel. Szerkesztő társak:

Békési Gyula, Géresi Kálmán.

HIRDETÉS.

Pályázati hirdetés

a szatmári ref. egyházban egyik nőtanítói állomásra.

Kötelesség: az elemi III-dik és IV-dik osztályban a köteles tantárgyak, egyházi ének és női kézi munka tanítása.

Évi javadalom: 500 frt havi részletekben előre kiadva; 42 frt lakpénz; 41 méter tűzifa az erdőn, melyből a tanterem fütendő.

A megválasztandónak tanítói oklevéllel bíró, ref. vallásúnak kell lenni, s a szatmári ref. egyházmegye tanító gyámintézetébe belépni tartozik.

A pályá kérvény beadásának — alulírott-hoz czimezve — f. évi május 1-ső a vég határideje, s a megválasztandó állását szeptember 1-sőjén tartozik elfoglalni.

Berky István,

3—2

ref. lelkész, iskolaszéki elnök.